రామాయణంలో హనుమంతుడు

ఉషశ్రీ

ఎప్పుడు, ఎక్కడ, ఎవరితో, ఎంత మాట్లాడాలో తెలిసిన వాడు హనుమంతుడు.

రామాయణంలో హనుమంతుని వెంట అనుదినం ఒకగంట తిరుగుతూంటే మన ధీశక్తి వికసించి దానిని ఎదుటివారికి తెలిపే సంభాషణ చాతుర్యం లభిస్తుంది. కిష్కింధలో హనుమత్ప్రవేశం నుండి యుద్ధకాండ చివర రామపట్టాభిషేక పర్యంతం ఈ ధీమంతుని వెంట సావధాన చిత్తులై నడవండి. కొంతలో కొంతయినా మాట్లాడేశక్తి అలవడుతుంది.

హనుమంతుడంటే అందరికీ తెలుసు కదా!
అందుకే అలా పెట్టవలసి వచ్చింది.

1

శ్రీమద్రామాయణంలో కథానాయకుడైన రాముని సరసన నిలబడేవాడు హనుమంతుడొక్కడే బాల, అయోధ్య అరణ్యకాండలో కథ అంతా రాముని చుట్టూ నడుస్తుంది, దశరథ మరణ సన్నివేశం తప్ప.

కిష్కింధలో అడుగుపెడతాం, హనుమంతుడు ప్రవేశిస్తాడు. అది మొదలు పట్టాభిషేక పర్యంతరం కథ హనుమంతుని వెంట నడుస్తుంది. శ్రీరాముడు ప్రభువు, హనుమంతుడు సేవకుడు. ఆయన సంసారి, ఈయన బ్రహ్మచారి. సింహాసనాన్ని తృణప్రాయంగా విడిచి వచ్చిన రాకుమారుడాయన. అన్నగారి ఆగ్రహానికి ఆగలేక కొండలలో తలదాచుకున్న సుగ్రీవుని వెంట వచ్చిన సచివుడీయన. అనంతరం దూత.

సూక్ష్మంగా ఇదీ రామ హనుమంతుల రూపం, రామాయణంలో.

✡ ✡✡

'రామాయణంలో హనుమంతు'డని ఎందుకు ప్రారంభించాలి?

రామాయణంలో హనుమంతుణ్ణి ఎరిగిన వారు చాలా తక్కువగా ఉంటారు. రామాయణం చదివిన వారిలో, వ్యాఖ్యాతలలో, భాష్యకారులలో అనేకుల దృష్టిలో హనుమంతుడు రామభక్తుడు.

రామనామం చెవిని పడగానే తలవంచి ఆనంద భాష్పాలు విడిచే హనుమంతుని ఎరిగిన వారు అసంఖ్యాకులు. వాల్మీకి రామాయణంలో ఉన్న రామదూత హనుమంతుడు, తలవంచి బాష్పాలు వదిలేవాడు కాడు.

రావణుని పది తలలూ వంచి కంటతడి పెట్టించగల ధీరుడు ధీమంతుడు. అటువంటి హనుమంతుడు రామాయణంలో సాక్షాత్కరిస్తాడు.

కాని రామానుజస్వామి వారి భక్తిమార్గం దేశంలో నల్లేరుపై బండిలా సాగిన తరువాయి, రామాయణం వైష్ణవ స్వాముల పారాయణ గ్రంథమూ, ప్రవచనగాథా అయిన తరువాయి హనుమంతుని అవతారం మారిపోయింది. రామభక్తులకంటే హనుమద్భక్తులే దేశంలో అధికమయారు. ఆలయాలలో మాత్రమే కాదు. నాలుగు రోడ్లకూడలిలో సైతం హనుమంతుని విగ్రహాలు లక్షల సంఖ్యలో వెలిశాయి. ఆయన అర్చనలు, ఆకుపూజలు, అష్టోత్తరాలు, సహస్రనామాలు సాగాయి, సాగుతున్నాయి.

ఇవన్నీ సాగడానికి ముందున్న హనుమంతుని ధీ, ధీర మూర్తిని రామాయణంలో దర్శించబోతున్నాం. ఆ విశ్వరూప సందర్శనానికి మీ మనోనేత్రాన్ని తెరవండి. భక్తితో చేతులు జోడించి, కన్నులు మూసుకోకుండా, ఆసక్తితో అధ్యయనం చెయ్యడానికి సన్నద్ధులుకండి.

✡ ✡✡

ప్రవేశిస్తున్నాడు, రామాయణ హనుమంతుడు: కొద్దిక్షణాలు ఆ మేరునగధీరుని వెంట, శబ్ద బ్రహ్మవేత్త పదాలలో ధ్యానముంచండి. ఆ తరువాయి ముక్కుపుటాలకు తాళ్ళు పోసి లాగుతాడు. మీ ధీశక్తిని వికసింపజేసి మానవత్వాన్ని ప్రవృద్ధం చేస్తాడు.

✡ ✡✡

సంభ్రమస్త్య జ్యతామేష
సర్వైర్వాలికృతే మహాన్
మలయోయం గిరివరో
భయం నేహాస్తి వాలినః;

✡ ✡✡

ఉవాచ హనుమాన్వాక్యం
సుగ్రీవం వాక్యకోవిదః

✡ ✡✡

వాక్యకోవిదుడైన హనుమంతుడు మాట్లాడుతున్నాడు - అని, పాత్రను ప్రవేశపెడుతూ వాక్యకోవిదుడు అనే విశేషణం ప్రయోగించాడు, మహర్షి వాల్మీకి. మాట్లాడటం తెలిసిన విద్వాంసుడు అని దాని అర్థం.

అంటే ఎప్పుడు ఎక్కడ ఎవరితో ఎంత మాట్లాడాలో తెలిసిన వాడు హనుమంతుడు - ఈ దృష్టితో హనుమంతుని వెంట అవధాన చిత్తంతో నడవాలి.

సన్నివేశంలోకి వెడదాం.

అన్నగారైన వాలి తరుమగా ఋశ్యమూక పర్వతం మీద తలదాచుకున్న సుగ్రీవుడు రామలక్ష్మణులను అల్లంత దూరాన చూస్తూనే భయకంపితుడై పరుగు పరుగునపోతూ తన మంత్రుల మధ్య బెదురుతూ నిలబడ్డాడు. అప్పుడు హనుమంతుడు -

సంభ్రమాన్ని విడిచిపెట్టు -

మనం ఉన్న ఈ మలయ పర్వతం మీద వాలి భయం ఈషణ్మాత్రం లేదు. వాలి ఈ పర్వత పరిసరాలలోకి రాలేడు, మనస్సు భయంతో నిండి ఉండడం వల్ల అన్నీ అనుమానాలే కలుగుతున్నాయి.

అనాలోచితంగా ఏ పనీ చెయ్యరాదు. విజ్ఞానంతో బుద్ధిని నడిపించాలి, అన్నాడు.

సుగ్రీవస్తు శుభం వాక్యం
శ్రుత్వా సర్వం హనూమతః

హనుమంతుని నోట వెలువడిన సుభప్రదమైన వాక్యాలు విన్నాడు సుగ్రీవుడు.

వాక్య కోవిదుడైన హనుమంతుని నోట మంచి మాటలు వినిపించాయి. దీనిని బట్టి మీద - శబ్దం మీద మహర్షి వాల్మీకికి ఎంత ప్రత్యయం ఉన్నదో అర్థమవుతుంది.

శ్రీమద్రామాయణ ప్రారంభ శ్లోకంలోనే వాక్కును ప్రస్తావించాడు.

తపస్స్వాధ్యాయ నిరతం
తపస్వీ వాగ్విదాం వరం
నారదం పరిపప్రచ్ఛ
వాల్మీకి ర్మునిపుంగవం

ముని శ్రేష్ఠుడైన వాల్మీకి తపస్స్వాధ్యాయ నిరతుడూ, వాగ్విదాంపరుడూ అయిన నారదుని అడిగాడు.

అడిగినవాడు ముని, అడిగినది తపస్వీ, వేదాధ్యయన నిరతుడూ అయిన నారదుని.

ముని అంటే మౌనవ్రత పరాయణుడు.

వేదాధ్యన పరుడైన వానికి శబ్దం స్వాధీనంలో ఉంటుంది. పైగా ఆయన తపస్వి - అనగా ఏకాగ్రచిత్తుడు.

అదీ రామాయణ ప్రారంభం. ఇందులో 'వాగ్విదాంపర' శబ్దాన్ని ప్రధానంగా మనసులో ఉంచుకుని రామాయణం చదువుతూ కిష్కింధలో అడుగుపెడతాం. అక్కడ వాక్యకోవిద విశేషణంతో హనుమంతుడు సాక్షాత్కరిస్తాడు.

వాగ్విదాంపరుడూ నారదుడు.
వాక్యకోవిదుడు హనుమంతుడు.

వాక్కు అంటే శబ్దబ్రహ్మం, ఆ బ్రహ్మతత్వం తెలిసిన వారిలో శ్రేష్ఠుడు నారదుడు.

అటువంటి శబ్ద బ్రహ్మ విద్యలో కోవిదుడు హనుమంతుడు.

ఈ ప్రస్తావన ఇంత దేనికీ అంటే మానవునికి మాటమీద ఎంత ప్రతిపత్తి ఉండాలో, దానిని ఎంత జాగ్రత్తగా వినియోగించుకోవాలో బోధించడానికే మనం రామాయణం చదవాలి, వినిపించాలి అని ఆదికవి మహర్షి వాల్మీకి మనోహరంగా అందించాడు. అనడానికి ఆధారం కిష్కింధలోనే కనిపిస్తుంది.

హనుమంతుడు సుగ్రీవుని మంత్రిగా వచ్చి మాట్లాడగానే శ్రీరామచంద్రుడు సంతోషభరితవదనుడై:

నా నృగ్వేద వినీతస్య
నా యజుర్వేద ధారిణః
నా సాంవేద విదుష:
శక్యమేవం విభాషితుం

ఋగ్వేద వినీతుడు, యజుర్వేదధారి, సామవేద విదురుడు అయినవాడు తప్ప, ఇలా మాట్లాడలేడు - అన్నాడు.

హనుమంతుని మాటలు వినగానే రాముని నోట వెలువడిన మాట అది. మూడు వేదాలూ అధ్యయనం చేసినవాడు - అని ఒక్కమాటలో చెప్పకుండా వినీత, ధారణ విదుష శబ్దాలు ప్రయోగించడంలో విశేషం ఉన్నది.

ఋగ్వేద, యజుర్వేద, సామవేదాలు ఒకే పద్ధతిని అధ్యయనం చెయ్యరు. ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్క రీతిలో ఉంటుంది.

ప్రతి వర్ణం స్వరభూయస్త్వేన
మనోనియమనేన సావధానోచ్చార్యత్వాత్
ఋగ్వేద వినీతస్య -
ఏకైకానువాకే అనువాకాంతర
వాక్యాసాంకర్యేణ ధారణస్య
దుష్కరత్వాత్ యజుర్వేద ధారిణ - ఊహ రహస్యాది గర్భితగాన విశేషాణాం
దుర్విజ్ఞేయత్వాత్ సామవేద విదుష -

ఋగ్వేద మంత్రాలలో ప్రతి అక్షరానికి విశిష్టమైన అర్థం తెలిపే స్వరం ఉంటుంది.

మనస్సును అదుపులో ఉంచి, చక్కని శిక్షణతో గురువు దగ్గర అధ్యయనం చేసేవానిని వినీతుడంటారు. ఋగ్వేదానికి ఇది ప్రధానం కనుక వినీతుడు.

యజుర్వేదంలో ఒక దానిలోని వాక్యాలు మరో దానిలో వస్తాయి. ధారణ సరిగా లేకపోతే ఈ సాంకర్య దోషం పడుతుంది కనక యజుర్వేదానికి ధారణ ప్రధానం.

సామవేదం గాన ప్రధానం. గానం చేసేటప్పుడు ఎక్కడికక్కడ మార్పులు చేసుకుంటూ సాగే ఊహాశక్తి కావాలి. ప్రతిభతో ఊహించి రూపొందించుకోవాలంటే వైదుష్యం ఉండితీరాలి. ఈ వైదుష్యం లేకపోతే సామవేదగానం పట్టుపడదు. కనక సామవేద విదుషః- అని ప్రయోగించాడు, వేదవేత్తయైన ఆదికవి - ఇంత సంప్రదాయం తెలియాలి కావ్యరచనకు.

నూనం వ్యాకరణం కృత్స్నం
అనేన బహుధాశ్రుతం
బహు వ్యాహరతానేన
నకించి దపశబ్దితం,

ఈయన మాట్లాడిన మాటల్లో ఒక్క అపశబ్దంలేదు. అంటే వ్యాకరణం సంపూర్ణంగా అధ్యయనం చేశాడని తెలుస్తున్నది.

ప్రకృతి ప్రత్యయ సమాస సంఖ్యాదిషుకించిదపి నా ప్రభుశితం!

ప్రకృతి, ప్రత్యయం, సమానం, సంధి ఇన్నిటిలో దోషం లేకపోతే అది సలక్షణం అని వ్యాఖ్యానించారు.

సముఖే నేత్ర యోర్వాపి
లలాటే చభ్రువో స్థథా
అన్యేష్వపిచ గాత్రేషు
దోషః సంవిదతః క్వచిత్

ముఖం, కన్నులు, నుదురు, కనుబొమలు ఆదిగాగల అవయవాలలో వికారాలేమీ కనిపించలేదు.

ఈ వికారాలను గురించి వేదాంగమైన శిక్షా శాస్త్రం -

గీతీ దీర్ఘశిరః కంపీ
తధా లిఖిత పాఠకః
అనర్ధజ్ఞోల్ప కంఠశ్చ
షడే తే పాఠకాధమాః

సంగీతంలా ఉండరాదు, సాగతీతలు పనికిరావు తలవిసుర్లుండరాదు, వ్రాసిన కాగితాలు (తాళపత్రాలు) చూస్తూ చదవరాదు అర్ధం మారిపోయే రీతిలో ఉండరాదు: కీచుకంఠం పనికిరాదు. వేద పాఠకులకు ఈ ఆరూ దోషాలని శాస్త్ర ఘోష.

వేదత్రయాన్ని అధ్యయనం చేసినవాడు కనకనే హనుమంతుడు శిక్షాశాస్త్రానుసారం మాట్లాడాడని రాముని భావం.

అవిస్తరం అసందిగ్ధం
అవిలంబితం అద్రుతం
ఉరస్థం కంఠగం వాక్యం
వర్తతే మధ్యమే స్వరే ||

సంస్కార క్రమ సంపన్నాం
అద్రుతాం అవిలంబితాం
ఉచ్చారయతి కల్యాణీం
వాచం హృదయ హారిణీం ||

విషయంతో సంబంధంలేని మాటకాదు, సందిగ్ధంగాలేదు. ఆపి ఆపి మాట్లాడలేదు. హృదయంలోంచి, కంఠంలోంచి వచ్చి మధ్యమ స్వరంలో సంస్కార సంపన్నమై కళ్యాణ గుణయుతమై వినేవారి హృదయాన్ని అలరిస్తూ మాట్లాడాడు.

అనయా చిత్రయా వాచా
త్రిస్థాన వ్యంజస్థనయా
కస్య నారాధ్యతే చిత్తం
ఉద్యతాసే రరేరపి

ఏవం విధో యస్యదూతో
సభవేత్ పార్ధివస్యతు
సిధ్యంతిహి కథం తస్య
కార్యాణాం గతయోనఘ

ఏవం గుణగణైర్యుక్తా
యస్యస్యుః కార్యసాధకాః
తస్య సిధ్యంతి సర్వార్ధా
దూత వాక్య ప్రచోదితాః

ఏ అక్షరం ఏ స్థానం నుంచి పలకాలో అక్కడినుంచే పలికాడు. కత్తిదూసి మీదకి వచ్చే శత్రువైనా ఈ మాటలు వింటే చేతులు జోడించి తలవంచాలి.

ఇటువంటి దూతను సంపాదించిన రాజు సాధించలేనిది లేదు.

ఈ దృశ్య శక్తిమంతుడైన దూతమాటలు వినే రాజు సర్వా భీష్టాలు సిద్ధిస్తాయి అని ఆగలేదు, వాక్యజ్ఞుడైన హనుమంతునితో లక్ష్మణుడు మాట్లాడుతున్నాడు అని ముగించాడు.

అక్షరాలు పలకడానికి మన శిరస్సులో మూడు స్థానాలున్నాయి. ఉదాత్తస్వరం శిరస్సు నుంచి, అనుదాత్తం హృదయం నుంచి, స్వరితం కంఠమూలం నుంచి రావాలని శిక్షాశాస్త్రశాసనం. ఇది వేదానికి సంబంధించినదే అయినా మనం మాట్లాడే మాటల్లో అన్నీ ఒకే రకంగా ఉండవు. మాటకు కూడా లయ ఉంటుంది.

వేద పాఠకుడికి ఆరు అవలక్షణాలున్నట్లే ఆరు గుణాలున్నాయని శిక్షాస్త్రం.

మాధుర్యం అక్షర వ్యక్తి పదచ్ఛేదం త్వరా ధైర్యం లయసమత్వం -

మధురంగా ఉండాలి. అక్షరం స్పష్టంగా వినిపించాలి, పదాలు విస్పష్టంగా ఆగాలి, ఒకదానివెంట ఒకటి దూసుకురావాలి. గంభీరంగా ఉండాలి, లయాన్వితంగా సాగాలి.

ఈ దృష్టితో చూసినప్పుడు హనుమంతుడు వాక్యజ్ఞుడు, వాక్య విశారదుడు, వాక్యకోవిదుడు ఎందుకయాడో తెలుస్తుంది. తెలిసినప్పుడు మాట్లాడడమనే విద్య ఎంత విశిష్టమో, దానిని అభ్యసించడానికి మన హనుమంతుని గురువుగా స్వీకరించడం మరెంత అవసరమో గ్రహించగలుగుతాం.

అందుకే రామాయణంలో హనుమంతుని వెంట అనుదినం ఒక గంట తిరుగుతూంటే మన ధీశక్తి వికసించి దానిని ఎదుటివారికి తెలిపే సంభాషణా చాతుర్యం లభిస్తుంది. కిష్కింధతో హనుమత్ప్రవేశం నుండి యుద్ధకాండ చివర రామపట్టాభిషేక పర్యంతం ఈ ధీమంతుని వెంట సావధాన చిత్తులై నడవండి, కొంతలో కొంతయినా మాట్లాడే శక్తి అలవడుతుంది.

(తరువాయి వచ్చేసంచికలో)

Comment on this article..

మంచి పుస్తకాన్ని మించిన మంచి బహుమతి లేదు..! వివరాలకు తరువాతి పేజీ చూడండి..!

శ్రీ ఉషశ్రీ పుస్తకాలని

బంధుమిత్రులకి శుభాకాంక్షలతో పంచిపెట్టండి

ఎవరితో ఎలా మాట్లాడాలి?

(రామాయణంలో హనుమంతుడు)

50 కాపీలు - రూ. 1600/-

100 కాపీలు - రూ. 2800/-

"ధర్మసందేహాలు"

వెల రూ. 60/-

50 కాపీలు - రూ. 2400/-

100 కాపీలు - రూ. 4200/-

శ్రీ వేంకటేశ్వర కల్యాణం

వెల రూ. 100/-

50 కాపీలు - రూ. 3000/-

100 కాపీలు - రూ. 5000/-